

Handläggare
Anna Larsson
anna.larsson2@huddinge.se

Socialnämnden

Snabbare lagföring – ett snabbförfarande i brottmål, SOU 2021:46, remissvar

Förslag till beslut

Socialnämnden beslutar att förvaltningens tjänsteutlåtande, daterat den 2 augusti 2021, överlämnas till kommunstyrelsen som sitt yttrande på remiss gällande slutbetänkandet *Snabbare lagföring – ett snabbförfarande i brottmål, SOU 2021:46*.

Sammanfattning

Socialnämnden har getts möjlighet att svara på en remiss gällande slutbetänkandet *Snabbare lagföring – ett snabbförfarande i brottmål, SOU 2021:46*.

En försöksverksamhet har bedrivits sedan 2018 och i utredningens direktiv framkommer att arbetet med att utveckla rättsväsendets förmåga att snabbt utreda och lagföra brott bör fortsätta då det är viktigt för människors trygghet och deras förtroende för rättsväsendet att brott möts av en snabb reaktion från samhället.

Utredningen presenterar ett ”vuxenspår” och ett ”ungdomsspår” eftersom lagstiftning och arbetssätt skiljer sig åt beroende på om den brottsmisstänkte är över eller under 18 år. Då förvaltningens arbete med och ansvar för personer som begår brott begränsar sig till unga under 18 år avgränsar sig detta yttrande till att gälla snabbare lagföring för unga lagöverträdare.

Det huvudsakliga syftet med snabbare lagföring av unga lagöverträdare är att uppnå en snabb insats och reaktion vid brottslighet. En snabb lagföring medför ett snabbt samhällsengagemang med möjlighet till vård och stöd. För en ung person är detta särskilt viktigt. De förslag i utredningen som särskilt berör socialtjänstens verksamhet fokuserar på metodutveckling och förbättrad samverkan. Förvaltningen anser att utredningens förslag kan bidra till att förhindra en ogynnsam utveckling hos den unge och ställer sig därför positiv till deltagande i fortsatt försöksverksamhet för snabbare lagföring för unga lagöverträdare.

Beskrivning av ärendet

Regeringen beslutade den 30 januari 2020 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att utreda ett permanent snabbförfarande i brottmål och andra åtgärder för en snabbare lagföring av brott. I utredningens direktiv framkommer att arbetet

med att utveckla rättsväsendets förmåga att snabbt utreda och lagföra brott bör fortsätta då det är viktigt för människors trygghet och deras förtroende för rättsväsendet att brott möts av en snabb reaktion från samhället. Utredningen har nu lämnat sitt slutbetänkande, *Snabbare lagföring – ett snabbförfarande i brottmål*, SOU 2021:46.

Utredningen konstaterar att utredning och lagföring av brott går till på delvis olika sätt beroende på om den som misstänks för brottet är över eller under 18 år, bland annat för att lagstiftningen skiljer sig åt. Utredningen baseras därför på ett "vuxenspår" och ett "ungdomsspår" för att uppnå ett snabbare förfarande i brottmål. Bortsett från en kort sammanfattning gällande "vuxenspåret" kommer förvaltningens yttrande i frågan gälla "ungdomsspåret" eftersom förvaltningens arbete med och ansvar för personer som begår brott begränsar sig till unga under 18 år.

Snabbare lagföring – ett snabbförfarande i brottmål för vuxna lagöverträdare

En försöksverksamhet för snabbare lagföring av vuxna personer över 18 år har bedrivits sedan 2018. Försöksverksamheten har utökats successivt och omfattar sedan 2021 samtliga polisregioner, dock i olika omfattning.

I utredningen framkommer att snabbare lagföring för vuxna lagöverträdare bygger på tre delar, arbetssätt, regelverk och samverkan. Arbetssättet innebär att polisen i direkt samband med ett brott genomför långtgående utredningsinsatser, till exempel förhör med den misstänkte och andra personer. Syftet är att förbättra kvaliteten och ge stöd och hjälp i utredningsarbetet.

Det regelverk som använts i försöksverksamheten har möjliggjort snabbare lagföring i praktiken, främst genom ett förenklat och moderniserat sätt för delgivning och möjligheten för åklagare att utfärda ett strafföreläggande. Om den misstänkte godtar strafföreläggandet behövs ingen brottmålsrättegång.

Samverkan bygger på ett administrativt samordnande mellan polis, åklagare och domstol. Även Kriminalvården och Rättsmedicinalverket har varit involverade och samverkan har bedrivits både lokalt och på nationell nivå. Den förbättrade och utökade samverkan som bedrivits inom försöksverksamheten har, enligt utredningen, bidragit till att skapa en fungerande helhet och möjliggjort en snabbare lagföring i praktiken.

Försöksverksamheten har utvärderats av Brottsförebyggande rådet (BRÅ). Utvärderingen visade att verksamheten överlag fungerar bra och att handläggningstiderna förbättrats. Även Justitiekanslern (JK) har granskat försöksverksamheten och konstaterat att den fungerar väl. Både BRÅ och JK lyfter dock en del svårigheter och aspekter som kan förbättras som utredningen tagit hänsyn till i slutbetänkandet. Utredningen föreslår att ett permanent snabbförfarande ska införas 2023 och att de författningsändringar som möjliggör ett införande träder i kraft 1 januari samma år.

Snabbare lagföring – ett snabbförfarande i brottmål för unga lagöverträdare

Det finns sedan länge en särskild reglering för brottsutredning och rättegång mot unga lagöverträdare. I lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL) finns särskilda regler för handläggningen hos polis, åklagare och domstol av mål och ärenden som rör brott där barn är misstänkta eller tilltalade. I lagen framkommer också att socialnämnden genast ska underrättas om någon som inte fyllt 18 år är skäligen misstänkt för brott. Syftet med regleringen är att förbättra förutsättningarna för socialtjänsten att kunna närvara vid förhör med den unge och snabbt kunna sammanställa ett yttrande om den unges levnadsomständigheter. De flesta bestämmelserna i lagen gäller åldersgruppen 15–17 år, men några av de rättigheter som lagen garanterar ska tillämpas ända fram till dess att den misstänkte eller tilltalade fyllt 21 år. Syftet med en särskild lagstiftning för unga lagöverträdare är i större utsträckning än för vuxna personer att förhindra fortsatt brottslighet med stödåtgärder och vård. Lagföringsprocessen är omgärdad av särskilda skyndsamhetsbestämmelser och tidsfrister för att förundersökningen och rättegången ska avslutas så snabbt som möjligt. Samtidigt omfattas processen av skyddsregler för att skydda den unge, till exempel i fråga om rätten till offentlig försvarare, vårdnadshavarnas och socialtjänstens medverkan och krav på hur utredningen och rättegången genomförs. Dessa bestämmelser komplicerar processen och gör den ofta mer tidskrävande. En idé med snabbförfarandet för unga är att i praktiken, utan att avskaffa några av de skyddande bestämmelserna, förverkliga det som redan har beslutats i lag om skyndsamhet för lagföringsprocessen för unga.

Parallellt med försöksverksamheten för vuxna lagöverträdare har det bedrivits en försöksverksamhet med snabbare lagföring för unga lagöverträdare, det vill säga personer under 18 år. Försöksverksamheten inleddes 2019 i norra Stockholm. Syftet med snabbförfarandet är att skapa ett enhetligt sätt att snabbt och effektivt utreda och lagföra brott av unga lagöverträdare. Arbetsmetoden i försöksverksamheten för unga har vissa likheter med vuxenförfarandet men är anpassat till lagföringsprocessen för unga. Snabbförfarandet för unga lagöverträdare koncentrerar sig på arbetsmetod och samverkan, några nya författningsbestämmelser för försöket har inte införts.

Den huvudsakliga arbetsmetoden bakom snabbförfarandet för unga lagöverträdare bygger på att snabbt komma igång med utredningsarbetet. När polisen påträffar den unge vid en brottsplats eller i kort anslutning till brottet ska den genomföra långtgående förstahandsåtgärder. Om möjligt ska förhör hållas direkt på plats. Med tanke på det särskilda regelverk som gäller för unga lagöverträdare är det endast möjligt för de allra lindrigaste brotten. I många fall behöver den unge biträdas av en offentlig försvarare, socialtjänst och vårdnadshavare ska normalt sett också närvara vid förhör. I de fall förhör inte kan hållas på plats har målsättningen inom försöksverksamheten varit att tidpunkt för förhör bokas i direkt eller kort anslutning till brottet. Tanken under försöksverksamheten har varit att förhör ska hållas inom en vecka från brottet, i realiteten har gränsen dock kommit att bli cirka tio dagar. Om den förhörde delges misstanke om brott vid

förhöret ska åtal enligt huvudregeln väckas inom sex veckor. Tidpunkten för förhöret spelar alltså en avgörande roll för när en förundersökning i realiteten kan avslutas. Utredningen framhåller därför att det är angeläget att förhör med den unge hålls så snart som möjligt.

Inom ramen för försöksverksamheten har snabbförfarandet hittills varit avgränsat till brottslighet som utreds inom ramen för en polisledd förundersökning, sådana utredningar är i regel mer lättutredda än åklagarledda förundersökningar. Utredningen förespråkar dock en utvidgning av antalet brott som kan utredas genom snabbförfarande.

Idag sker samverkan i försöksverksamheten för unga lagöverträdare i huvudsak mellan Polismyndigheten och socialtjänsten lokalt. Eftersom åtgärderna för unga lagöverträdare i huvudsak inriktar sig på inledningsskedet av utredningen finns det störst behov av samverkan och samordning mellan dessa aktörer. Samverkanslösningen i försöksverksamheten bygger på att polisen och socialtjänsten i större utsträckning ska samordna och planera förhöret med den unge. Ett sätt för att åstadkomma detta är till exempel fasta och förplanerade förhörsdagar. På så sätt kan både polis och socialtjänst planera sin verksamhet bättre.

Utredningen ser dock ett behov av att framöver bredda samverkan till att också omfatta Åklagarmyndigheten och domstolarna. En sådan samverkan används redan inom "vuxenspåret" vilket anses vara en viktig framgångsfaktor. Syftet är att identifiera avvikelser och samordna frågor kring rutiner i snabbförfarandet. Utredningen föreslår att deltagande kommuner ska delta i den samverkan som idag hålls på polisområdesnivå. Syftet är att kommunerna ska kunna genomföra ett erfarenhetsutbyte sinsemellan samtidigt som samverkan sker med Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och domstolarna. Som exempel på frågor som bör bli föremål för samverkan för socialtjänsternas del är utformningen av yttranden enligt LUL, formerna för deltagande vid polisförhör och rutiner för utredningar med flera misstänkta personer som är hemmahörande i olika kommuner. Utredningen framhåller dock att samverkan även fortsättningsvis ska ske med beaktande av den kommunala självstyrelsen och bygga på frivillighet.

Även försöksverksamheten för unga lagöverträdare har utvärderats av BRÅ och granskats av JK. Underlaget för BRÅ:s utvärdering omfattade endast 96 ärenden, en orsak till det låga antalet uppges vara kravet på att den unge skulle vara hemmahörande i någon av de kommuner som ingick i försöksverksamheten. BRÅ lyfter fram det positiva i att förhör redan bokats med den misstänkte när ärendet lämnades vidare till förundersökningsledare. Samtidigt framkommer att några kvalitativa slutsatser av utvärderingen är svåra att göra med hänsyn till det begränsade underlaget och att de brott som ingick i utvärderingen var av enklare slag.

JK:s granskning kom fram till att handläggningen hos polis och socialtjänst inom försöksverksamheten gått snabbt, i många fall hölls förhör med den misstänkte redan samma dag som brottet begåtts. JK ansåg även att åklagarna i regel varit snabba med att väcka åtal alternativt besluta om straffvarning, strafföreläggande

eller åtalsunderlåtelse. Vad gäller domstolarna visade granskningen inte på samma skyndsamma handläggning.

Nedan följer en sammanfattning av utredningens förslag gällande unga lagöverträdare som bedöms vara av betydelse i sammanhanget:

- Underlaget från försöksverksamheten bedöms vara för begränsat för att kunna införa ett permanent snabbförfarande för unga lagöverträdare redan nu. Utredningen föreslår därför att försöksverksamheten förlängs till och med 2024 och utökas successivt. Huddinge föreslås ingå i verksamheten från och med 2022.
- De kommuner och stadsdelar som ingår i försöksverksamheten föreslås delta i den samverkan som anordnas med Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och domstolarna på polisområdesnivå.
- Den fortsatta försöksverksamheten ska även framöver ledas och organiseras av Polismyndigheten. Åklagarmyndigheten, Rättsmedicinalverket, Kriminalvården, Domstolsverket och berörda domstolar ska delta i arbetet. Polismyndigheten ska träffa lokala samverkansavtal med berörda kommuner och stadsdelar.
- Försöksverksamheten bör utvidgas till att inkludera fler brottstyper. Brott mot person, oberoende av om förundersökningen ska ledas av Polismyndighet eller åklagare, bör kunna inkluderas i snabbförfarandet om det finns en misstänkt eller det finns uppslag som snabbt kan leda till att en misstänkt identifieras.
- Inom försöksverksamheten ska förhör med den unge som huvudregel hållas inom en vecka, om det inte kan ske i direkt anslutning till brottet eller ingripandet. Tingsrätten ska prioritera samtliga brottmål i snabbförfarandet och som huvudregel hålla huvudförhandling inom två veckor från det att åtal väckts.
- Delgivning av misstanke mot den som inte fyllt 18 år och som gäller brott på vilket fängelse kan följa ska ske så snart som möjligt efter det att misstanken har uppkommit och det kan ske utan men för utredningen.

Förvaltningens synpunkter

Det huvudsakliga syftet med snabbare lagföring av unga lagöverträdare är att uppnå en snabb insats och reaktion vid brottslighet. En snabb lagföring medför ett snabbt samhällsengagemang med möjlighet till vård och stöd. För en ung person är detta särskilt viktigt. Svårigheten för socialtjänsten kan i vissa situationer, till exempel på grund av familjeomständigheter, vara att kartlägga vårdbehov på kort tid. Samtidigt innebär en snabbare lagföring bättre förutsättning för socialtjänsten att motivera och driva igenom behövlig vård.

En god samverkan mellan polisen, socialtjänsten och andra viktiga aktörer när det gäller utredning och lagföring av unga lagöverträdare är av stor vikt för att kunna ge den unge rätt insats i rätt tid för att förhindra en ogynnsam utveckling.

Förvaltningen anser att en fungerande samverkan mellan polis och socialtjänst samt att arbetet är förankrat på högre ledningsnivå med lokalt framtagna rutiner är viktiga förutsättningar för ett gott resultat. Förvaltningen ser det därför som

positivt att utredningen och den föreslagna fortsatta försöksverksamheten lägger stor vikt vid just utvecklad och förbättrad samverkan.

För att säkerställa att de rättigheter som särskilt tillkommer barn tas tillvara är det viktigt att löpande utvärdera arbetet och skapa goda förutsättningar och former för till exempel förhör med barn och vårdnadshavares medverkan.

Barn kan också utsättas för brott och i många fall har unga lagöverträdare även själva varit utsatta för brottslighet. Förvaltningen anser att ett deltagande i försöksverksamheten för ett snabbförfarande i brottmål för unga lagöverträdare även bidrar till att uppfylla barnkonventionens intentioner för dessa barn.

Sammanfattningsvis ställer sig förvaltningen positiv till utredningens förslag och ett deltagande i försöksverksamheten.

Ekonomiska och juridiska konsekvenser

I utredningen framkommer att en fortsatt och utvidgad försöksverksamhet inte bedöms leda till några nämnvärda kostnadsökningar för deltagande kommuner. De åtgärder som kommunerna ansvarar för i försöksverksamheten är redan reglerade i lag. För kommunernas del är försöksverksamheten i stor utsträckning inriktad på metod- och samverkansfrågor. Förvaltningen delar utredningens bedömning i denna fråga.

Lotta Wigen
Socialdirektör

Christine Carlsén
Verksamhetschef

Bilagor

1. Remissmissiv
2. Remisshandlingar: Betänkandet Snabbare lagföring – ett snabbförfarande i brottmål, SOU 2021:46 [Snabbare lagföring – ett snabbförfarande i brottmål - Regeringen.se](#) (Hämtad 2021-08-02)

Beslutet ska skickas till

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens förvaltning, Frida Ryberg